

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Identifikation

Kommunenr. 487	Kommune Tranekær		
Kategori bebyggelsesmønstre, landskabstyper og lokale udviklingstræk (2)			
Lokalitet Kystområdet			
Emne Fiskerlejer		Sted Lohals	
Registreringsdato forår 2002	Registrator JEJ/RM	Arkiv nr.	Løbenr. 08

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

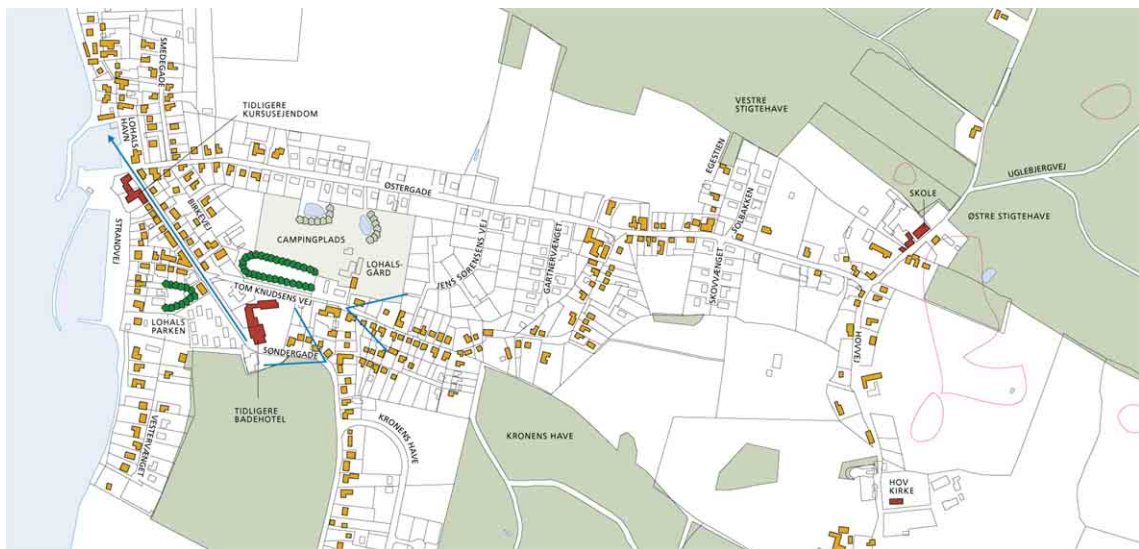
Sammenfatning

Kommunenr. 487	Kommune Tranekær
Emne Fiskerlejer	Sted Lohals

Lohals udgør et velbevaret og sammensat kulturmiljø af betydning for Langelandsområdet. Det lille kystbebyggelse rummer spor af skiftende forhold i relation til en kystbaseret økonomi. I dag er stedet eftertragtet for dets kulturhistoriske og rekreative ressourcer.

De væsentligste af de synlige kulturspor koncentrerer sig omkring havnen fra 1861 med fyret fra 1880, færgeleje og badepensionater samt den relativt nyanlagte lystbådehavn. Men også fiskernes beskedne småhuse påkalder sig opmærksomhed. Søndergade er Lohals' hovedgade med direkte forbindelse fra oplandet til havnen. Det bymæssige og lige stykke af Søndergade er markant fremhævet af to store byggerier, plejehjemmet mod syd og hotellet mod nord. Plejehjemmet er det gamle Lohals Badehotel.

Inde i landet påkalder først og fremmest Tom Knudsensvej sig interesse på grund af de beskedne fiskerhuses enkle og stramme bebyggelsesmønster.

Signaturforklaring

Bevaringsværdige by- og kulturmiljøer

Dominerende bygningsværk	Højdekurver	Vej/Gade/Plads
Dominerende bygningsværk	Stigelinier	Græs/Grønning
Bebyggelsesmønster	Udsigt	Jernbane
Bebyggelsesmønster	Enkeltræ/Trærække	Vand
	Skov/Plantage/Krat	

Lohals

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Naturgrundlag

Kommunenr. 487	Kommune Tranekær	
Emne Fiskerlejer		Sted Lohals

Jordbunden i Hov sogn er mest svagt bølget, men bestrøet med kæder af hatbakker, der står med op til ti meter høje skrænter og flade topflader, som ligger i samme højde o. 20 m over havet. På nordøstspidsen findes Frankeklint på 14 m og med fyr og nordligere den lille, bratte skrænt Øren. Herfra og mod øst findes et stort marint forland med sommerhuskolonien Nordstrand eller Hov strand, Langelands mest kendte badestrand. Sognet udskiltes 1882 fra Snøde og Stoense sogne.

Lohals, kortudsnit i mål 1 : 25.000

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Kulturhistorie

Kommunenr. 487	Kommune Tranekær
Emne Fiskerlejer	Sted Lohals

Langelands nordspids henlå i middelalderen med udbredte skove, og bebyggelsen bestod i hovedsagen af enestegårde, der senere samlede sig noget i småklynger, Bastemose, Ullebjerger, Vestrehuse, Højnebjerg, Piben, Skiften og Estre. Der opstod et par større avls- og skovgårde under nordøens hovedgårde, Nygård, Arnebjerg og Charlottenlund. Efter udskiftningen ved år 1800 blev der gjort indhug i skovene, men Hov sogn er stadig øens skovrigeste.

Kystkulturen er rigt repræsenteret, bl.a. med fiskerlejet Lohals, der synes opstået ved overgangen til 1600-årene, og hvorfra der senere var nogen skibsfart. Efter midten af 1800-årene voksede søfarten, fiskeriet og færgefarten. Havnen i Lohals blev anlagt i 1861, i 1880 opførtes Lohals Fyr, et 9 m højt firkantet tårn på sydmolen. Skiften og Lohals omtales i sidste halvdel af 1600-årene, de er i dag sammenvoksede.

Lohals omtales 1664 som et fiskerleje. Gregers Begtrup nævner 1806 at blandt dem som bor ved stranden ernærer adskillige sig ved fiskeri, når de ikke har andet at forrette, dog er samme ingen særdeles næringsgren uden for Hovboerne og Bagenkopperne, der med egne både går på sildefangst i bæltet hver efterår. På Hov findes den største mængde af frugttræer, og derfra udføres årligt en del frugt til Sjælland og Fyn. I 1858 nævnes det atter om Lohals og Hov, at foruden jordbruget haves ikke ubetydeligt erhverv ved søfart, dels med jagter og dæksfartøjer, dels ved åbne både, ligesom der afskibes en del frugt til København og Aalborg og drives noget sildefiskeri.

Med samtidens paket- og rutefart voksede Lohals' betydning som udskibningssted. Allerede i 1850 kunne passagerer fra Hov to gange om ugen stige på hjuldamperen Zephyr, der gik i regelmæssig fart med gods og passagerer mellem København og Rostock. 1860-1861 anlagdes en egentlig havn, og i løbet af de følgende par årtier kom der vækst i det lille bysamfund. I 1873 fandtes 52 hjemmehørende fartøjer, ved havnen var købmandshandel, bolig for en toldassistent, en kalkovn og flere næringsdrivende. I 1899 var antallet af hjemmehørende fartøjer faldet til 30, men byen havde fået kro, badehotel, købmandsforretninger, andelsmejeri 1889, savskæreri, ølbryggeri, havnefoged og strandkontrollør samt en telegraf-, telefon- og poststation.

1921 kaldes Lohals for en ladeplads med 156 gårde og huse. befolkningen var steget stærkt fra 501 i 1911 til nu 609, og der var opført badepensionater, missionshus 1906, træsko- og trævarefabrik, fiskeeksport og elektricitetsværk. I den følgende tid kulminerede udviklingen. I 1950 fandtes 619 indbyggere fordelt på 246 husstande. Et af byens badepensionater var indrettet til alderdomshjem, der fandtes biograf, banker, møbelfabrik og frikirke. I nyere tid er en del huse overgået til fritidsformål.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Overfarten til Korsør påbegyndtes i 1869 og ophørte ved årsskiftet 1998/1999. Den var en væsentlig årsag til at Hov Nordstrand kunne udvikle sig til et sommerhusområde. Allerede i 1919 anlagdes den første sommerhuskoloni af velhavende borgere fra København. Man tog på landet med stuepige og oppakning og blev befordret til stranden fra Lohals, hvor den lokale befolkning benyttede lejligheden til at betragte sommergæsterne.

Lohals er en af Langelands fire gamle færehavne. Den sidste færgesejlede i 1998, da forbindelsen til Korsør blev indstillet.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Arkitektur og bebyggelse

Kommunenr. 487	Kommune Tranekær	
Emne Fiskerlejer		Sted Lohals

Søndergade er Lohals' hovedgade med direkte forbindelse fra oplandet til havnen. Det bymæssige og lige stykke af Søndergade er markant fremhævet af to store byggerier, plejehjemmet mod syd og hotellet mod nord. Plejehjemmet er det gamle Lohals Badehotel.

Søndergade rummer andre enkeltstående bygninger af interesse, bl.a. den gulkalkede hjørnejendom ved Østergade samt de to parallel opførte bygninger ved Vestervængets udløb mod stranden.

Inde i landet påkalder først og fremmest Tom Knudsensvej sig interesse på grund af de beskedne fiskerhuses enkle og stramme bebyggelsesmønster. Men også den ensomt beliggende Hov Kirke, tegnet af arkitekt A. H. Klein, er med sin nøgterne og præcise murstensarkitektur en god repræsentant for kirkebyggeriet i landets fattigste sogne i slutningen af 1800-årene.

Det gamle fotografi giver et godt indtryk af det mondæne liv blandt datidens gamle badegæster. Foto fra begyndelsen af 1940'erne.

*På Tom Knudsensvej er husenes placering stramt styret af vejbygge-
linjen.*